

A genderorientáltságról

(Válasz Kricsfalusi Beatrix, Kulcsár Szabó Ernő, Molnár Gábor Tamás és Tamás Ábel reakciójára)

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 40. szám, 2019. október 4.

Szomorúan olvastam a média- és kultúratudományi kézikönyv szerkesztőinek indulatos válaszát (*Pontosítás, ÉS, 2019/39., szept. 27.*). Már csak azért is, mert mind a négyük munkáját nagyra becsülöm, és most mégis úgy alakul, hogy – feleslegesnek és értelmetlennek tűnő – vitába keveredem velük. Hogy szerintem a magyar irodalomtudomány nem volna eléggé „genderorientált”? Ezt az értelmetlen kifejezést nem használtam, de nem is tenném, mert senkinek nem kívánok előírni semmit (azt a kérdést a kifejezéstől függetlenül fel lehet tenni, hogy hány gendertudományi folyóirat, tanszék, kézikönyv, könyvsorozat, könyvkiadási vagy ösztöndíjpályázat létezik ma itthon). Azt viszont gondolom, hogy a szakma meghatározó műhelyeire és képviselőire kevés kivételtől eltekintve a genderérzékenység hiánya (vagy a teljes gendervakság) jellemző, és főként nem a politikai szempontokra gondolok (kicsit persze azokra is), hanem arra, amit írásom kilenttized részében igyekeztem elmondani: a genderszempon olyan kérdések megfogalmazását teszi lehetővé, amelyek gyakran izgalmas, szövegközeli felismerésekhez vezetnek. Természetesen nem tettem egyenlőségjelet a feminista irodalomtudomány lesztálinistázása és egy kézikönyvből hiányzó fejezet közé, és sajnálom, ha bárki ezt a következtetést vonta le a szövegből. Az előbbi nettó sületlenség, az utóbbi elszalasztott lehetőség. A genderszempon valóban megjelenik a könyvben itt-ott, az ehhez hasonló, nagyrészt kulcsfogalmak köré szerveződő könyvek használatát – hatását – azonban erősen meghatározza az önálló fejezetre érdemesített fogalmak listája. Nagyon jó lett volna, ha ebbe a mértékadó kultúratudományi kézikönyvbe befér egy józan, színvonalas fejezet erről a sokat vitatott kifejezésről és témáról, amelynek rendszeres tárgyalása nélkül egy ekkora kultúratudományi kézikönyv – ezt fenntartom – ma már anakronisztikusnak hat. A médiatudomány tekintetében különösen nagy szükség lenne a józan és tudományos hangra, hiszen a nemi sztereotípiák és szerepek épp a média sajátos intézményi és diskurzív rendszerén belül terjednek. Abban pedig biztos vagyok, hogy a gendertudomány hatalmi szóval történő, végtelenül ostoba illegitimé nyilvánítása vagy a társadalmi nemekkel kapcsolatos ismereteknek az oktatásból történő kiirtása ellen többen tudtak volna józan, racionális érvekkel fellépni, ha a hazai kultúratudományi közeg formálásában nagy szerepet játszó, szakmailag feddhetetlen műhelyek és kutatók kevésbé érdektelenek. Ha ez a kézikönyv tett volna egy apró gesztust, és negyvenegyedik terminusként beillesztette volna a „gender” kategóriáját a kultúratudomány diskurzusának fontos fogalmai közé (merthogy az első negyvenegyben azért talán benne van), azzal az érvényes, használható megközelítések egyikeként legitimálta volna ezt a szempontot, és egyúttal tett volna valamit azért is, hogy enyhüljön a tudományos élet hétköznapi szexizmusa, hogy a Tudományos Akadémián szalonképtelenebbnek számítson a gendertudomány lesztálinistázása, hogy az ilyen-olyan bizottsági üléseken kevesebb legyen a vihogó feministázás és az elnéző mosoly – hogy kicsit kevésbé legyen oroszlánszagú ez az egész. Nekem sem a gendertudomány a fő kutatási területem, de izgalmasnak és inspirálónak találom, valamint eléggé fontosnak is ahhoz, hogy időnként megszólaljak a védelmében. Senkinek nem akartam és nem is akarok előírni semmit, de a kritika megfogalmazására talán jogot formálhatok, a kézikönyv által elszalasztott lehetőséget pedig továbbra is nagyon sajnálom.